

Увертюра перед початком дуже жосткої подорожі

За паспортом я Олександр Перцов. Але всі другани кличуть мене просто Алекс, бо так тупо легше вимовити моє настояще ім'я. Мама мене називає Льоша-не-нервіруй-меня, бо я постійно граю їй на нервах. Єслі хочете знати, чому я її так нервірую, то це тому, що постійно десь лажу з друзями й сію направо-наліво денежними знаками та роблю ще багато такого, що може її дразнити. Батя взяв собі за звичку кликати мене Шапка — то через мою песцову ушанку, яку я носив би даже літом. Ну, тепер він уже мене так не називає, бо я його чотко попросив перестати. Така кличка здалася мені якоюсь дуже вже дитською, а я привик думати про себе як про крутого і креативного пацана. У мене є купа девок, можете мені вірити, і кожна з них називає мене якось особенно. Одна каже «Манюня». Це не тому, що я малий, а просто вона дуже про мене піклується. Інша називає мене «Ночь-без-сна». Доганяєте чому? Є ще одна девушка, яка зве мене Дензнаком. Бо я постійно сиплю перед нею асигнаціями. За це вона передо мною всяко пресмикаєцца. Ше маю младшого брата, який зве мене просто Алік. Це мене не дуже вставляє, але сам брат класний, і тому все окей — я не запрещаю йому так мене називати. Його самого звати Ігорчик, але батя кличе його Раззявою, бо той всігда у шось улізе. Пару днів тому поставив собі фінгал під глазом — неудачно спікірував біля стіни. Ше вам може бути цікаво, як звати мою собачку-сучку. Її собаче ім'я — Семмі Дейвіс Младший-Младший, бо Семмі Дейвіс Младший — любимий співак мого деда, а це сучка-поводир, і вона не моя, а дедова, бо він прикидається сліпим, а не я, канешно.

Мене произвели на світ 1977 року, як і героя цієї історії. Єслі чесно, то життя моя нормальна. Як я вже казав, викидаю багато приколів сам і з другими, но все це стандартні фішки. Мене вставляють американські фільми. Вставляють негри, особливо Майкл Джексон. Уставляє сипати бабками в центрових ночних клубах Одеси-мами. Мені нравляться машини тіпа «Ламбарджині кунташ» і капучіно. Багато девочек хотіли б мати зі мною плотські дела на разних хороших тусовках, у «Ромашці», «Веселих горках» чи в «Бодігарді». Хотите знати, чому стільки девок за мною сохнуть? Через мою унікальну персону. Я простий і страшно прикольний — а все це забойні вещи. Но я знаю кучу людей, які тащатся від спортівних машин і ночних клубів. А тих, хто любить льогкий ненав'язчивий флірт (який всігда кончається липкою простиньою), не почитаеш і на всіх пальцях рук і ніг. Багатьох съодні звати Алексами. Тільки в моєму домі таких іще троє! Тому я з таким запалом підхопив ідею поїхати в Луцьк у ролі переводчика для Джонатана Сафрана Фоера. То була суперова можливість.

Я пречудово закінчив другий рік англійської філології в універі, що дивно, бо мозок мого препода був повний всякого лайна. Мама так пишалася мною, шо навіть сказала: «Льоша-не-нервіруй-меня! Я така рада за тебе». Я зразу спитав її, чи не купить вона мені за це настоящі кожані штани, но мама скривилася: «Оці калготки?! Нікагда!» Батя тоже пиндючився. Він зразу: «ШАПКА!» — а я йому: «Не називай мене так», — а він мені: «Алекс, мама так тобою гордиця».

Моя мама — дуже скромна жінка. Дуже-дуже скромна. Вона пріє в маленькому кафе за годину їзди від нашого дому. Подає клієнтам їсти й пити. Кажє мені: «Я теліпаюся годину автобусом, щоб увесь день робити те, шо ненавиджу. Знаєш нашо? Раді тебе, Льоша-не-нервіруй-меня! Колись і ти будеш робити для мене те, шо ненавидиш. Це й називається сім'єю». Єдине, шо вона ще не докумекала, так це те, шо я вже давно роблю для неї багато того, шо ненавиджу. Слухаю, як вона до мене говорить. Не нарікаю на свої мінімальні карманні деньги. А я казав, шо й близько не нервірую її так, як би мені хотілося? Не-а.

Не роблю всього цього, бо ми одна сім'я. Стараюся дотримуватися decencies. Так казати я навчився від героя цієї книжки. Не роблю цього, бо я не big fucking asshole. Це ще одна фраза, яку він мене навчив.

Мій батя мозолиться на туристичну агенцію «Дорогами предків». Її створили для євреїв, таких, як наш герой, що мають палке бажання покинути благословенну країну Америку й відвідати провінційні містечка Польщі й України. Батіна агенція пропонує послуги перекладачів, гідів і шоферів тим євреям, які хочуть відвідати місця, де колись жили їхні предки. Окей, от тільки настоящего єврея до цієї поїздки я взагалі не бачив. Але то була їхня, а не моя проблема, бо я весь час хотів і був дуже навіть не проти побачити хоча би одного з них. Правду кажучи, до цієї поїздки я був упевнений, що у всіх євреїв повна голова лайна. А як інакше про них думати, якщо вони пересилали моєму баті дуже конкретні суми валюти, щоб приїхати з Америки в Україну? Та потім я зустрів Джонатана Сафрана Фоера і, якщо чесно, у його голові не помітив ніякого лайна. А він настоящий єврей.

Ну, а щодо мого братика Разяви (я, до речі, ніколи його так не називаю, тільки Ігорчик), то він просто класний пацан. Я вже бачу, що скоро він стане крутим і креативним мужиком і в його мозку буде багато звілінів. Ми ніколи не говоримо на підвищених тонах, бо він тихоня, но я упевнений, що ми й так із ним добрі друзяки; я не збрешу, коли напишу, що ми просто суперові друзяки. Ігорчика я вчив бути світським чуваком. Наприклад, три дні тому показав йому один журнальчик, щоб він міг оцінити, у яких позах я займався серйозними чоловічими справами.

«Вот шістдесят дев'ять», — сказав я, розкривши перед ним порнографічний журнальчик. Я вказав на картинку двома пальцями, щоб він її не пропустив. «А чому це шістдесят дев'ять?» — запитав він, бо ще з народження був страшно любозитним. «Цю позу придумали в 1969 році. Мій друг Гріша навіть знає друга племінника автора цього винаходу». «А що робили до 1969 року?» «Просто брали в рот і облизували, но не одночасно». Раз я взявся за братика, то скоро він у цій справі стане справжнім експертом.

З цього часу й починається моя історія...

Но спочатку я просто не можу не описати свою привабливу наружність, щоб ви її оцінили. Я однозначно високий. Нема такої жінки, яка була б вищою за мене. Усі вищі за мене жінки, яких я знаю, — лізбіянки, і 1969 рік, ясно, відкрив для них широкі горизонти. У мене шикарне волосся з проділом посередині. Це тому, що мама, як я був іше дуже маленький, всігдa робила мені проділ збоку, а я, щоб пограти їй на нервах, став чесатися інакше. «Льоша-не-нервіруй-меня! — казала вона тоді. — З такою причоскою ти виглядиш умственно отсталим». Це вона не спеціально, сто процентів. Мама часто говорить то, чого зовсім не має на увазі. У мене аристократична улыбка, і я люблю підколювати людей. Мій торс виглядає мегакрутим, хотя зараз йому трохи не вистачає м'язової активності. Мій батя товстий, і мама тоже огрядна. Но це мене не волнує, бо я тільки виглядаю грубим, по факту то всьо м'язи. Ше осталося описати мої очі, і можна починати історію. Очі в мене голу-бі з блеском. Ну, тепер можна розказувати.

Одного разу баті подзвонили з американського офісу агенції «Дорогами предків». Їм нада був шофер, гід і переводчик для хлопця, який приїде в Луцьк в началі липня. Це була проблема, бо в липні¹ Україна готувалася святкувати першу річницю своєї ультрасучасної Конституції, що переповнювало всіх нас патріотичними почуттями, а тому багато хто планував на ці канікули рванути за границю. Через це гідів та інших знайти було неможливо, як і тоді, коли в 1984-му відбувалася Олімпіада. Але батя в мене всіх тримає під каблуком і всігдa получає то, що хоче. «ШАПКА! — сказав він мені по телефону, коли я сидів удома й дивився найкрутіший з усіх документальних фільмів «Зйомки трилера». — Який це язык ти вчив цього року в універі?» Я відповів: «Не називай мене «ШАПКА»!!!» «Олександрє, — сказав він, — яку мову ти вивчав цього року в університеті?» «Англійську», — відповів я. «Успішно?» — запитав

¹ Усі фактологічні дані подано за оригіналом. (Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено інше.)

він. «Розмовляю вільно», — сказав я, передбачаючи, що він буде гордитися цим і таки купить накидки на крісла із зебрової шкури, про які я так давно мічтав. «Прекрасно, ШАПКА», — сказав він. «Не називай мене так!» — ще раз сказав я. «Прекрасно, Алексє! Прекрасно! Ти мусиш скасувати всі свої плани на перший тиждень липня». «У мене нема ніяких планів», — відповів я. «Уже є», — пояснив він.

Настав час згадати про мого деда, який тоже грубий і навіть товстіший, ніж мої батьки. Окей, розкажу і про нього. У деда золоті зуби й густа рослинність на обличчі — кожного дня із самого ранку він довго розчісує свою пишну шевелюру. Майже п'ятдесят років дед горбатився на різних роботах, найбільше — у колгоспі, а потім став воділюю. Нарешті його найняли в «Дорогами предків», де він начав фігачити ще в 1950-х годах і працював аж донедавна. Зараз він пішов на заслужений одиш і живе недалеко на нашій вулиці. Моя бабушка померла два роки тому від раку мозку, і дед після того впав у депресію й парить усім, що він сліпий. Мій батя не вірить, але все одно купив йому Семмі Дейвіса Младшого-Младшого, бо сука-поводир згодиться не тільки сліпому, а й тому, хто страдає від самотності. (Не треба було писати «купив», бо батя не купував її, а просто взяв із притулку для ненужних псів. Це не тільки несправжня сука-поводир, а ще й розумово отстала.) Дед більшу частину дня просиджує в нас удома перед телевізором.

Він часто вичитує мене. «Сашо! — кричить він. — Сашо, не будь таким гниляком! Не будь таким порожнім! Роби що-небудь! Роби що-небудь корисне!» Я ніколи не перечу йому й навіть ніколи спеціально його не нервірую, але я не в'їжджаю, що може зараз стати таким уже корисним? Поки бабушка була жива, він не мав тої страшної привички рипіти на мене чи на Ігорчика. Ми понімаєм, що це він не навмисно, і вибачаємо йому. Одного разу я з'ясував, що дед іногда плаче перед телевізором. (Ця частина історії про мого деда, Джонатан, залишиться між нами, окей?) Якраз транслявали прогноз погоди, тоїсть плакав він явно не через якусь депресивну передачу. А я ж вихований і всігда прикидаюся, що нічого не бачу.

Мого деда тоже звати Олександр. Як і мого батю. Ми були первістками в наших сім'ях і гордимось тим не менше, ніж бейсболом, який (усі це знають) придумали в нас, в Україні. Я теж назву свого первістка Олександром. Якщо хочете знати, що буде, якщо в мене народиться дівочка, то я вам об'ясню. Мій перший дівочкою не буде. Мого деда произвели на світ в Одесі 1918 року. З України він не виїжджав. Найдалше він був у Києві, бо там мій дядько оженився з одною коровою. Коли я ще був пацаном, дед, бувало, повчав мене, що Одеса — саме лучче місто на світі, бо тут дешева водка й дешеві жєнщини. Він по-всякому прикалувався з моєї бабушки, коли та ще жила, і намекав, як любив других бабів. Але бабушка знала, що то були пусті приколи, і голосно реготала. Він казав: «Ганю, я планірую поженихать вон ту, в розовій шляпці». А вона питала: «І з ким ти планіруєш її поженихать?» А він отвічав: «А з собою». Я в цей час улыбався на задньому сидінні, а вона казала: «Але ти ж не батюшка, шоб женить». А він: «Сьодні ним стану». А вона йому: «Ти сьодні увірував у Бога?» А він їй: «Сьодні я вірую в любов». Батя просив ніколи не нагадувати дєдові про бабушку. Він говорив так: «Це заганяє його в депресію, ШАПКА». А я йому: «Не називай мене так». Тоді він: «Це заганяє його в депресію, Алексє. І змушує його думати, що він іще більше сліпий. Хай краще все забуде». Тому я ніколи про неї йому не нагадує, бо якщо я нічого не маю протів, то роблю все так, як каже мій батя. Бо він же крутий в кулачному бою.

Подзвонивши мені, батя набрав деда й сказав, що фрахтує його шофером для нашої поїздки. І якщо ви хочете знати, хто буде гідом, то я вам скажу, що гїда не буде вопше. Батя сказав, що ніякого гїда не нада, бо дед наш і так дуже натасканий у краєзнавчому матеріалі за всі роки роботи в «Дорогами предків». Батя називав його експєртом. (Коли він це казав, це звучало переконливо. А зараз, Джонатан, як тобі здається на фоні всього, що з нами сталося?)

Коли ми всі троє мужчин на ім'я Алекс зїбралися в батїному домі того вечора обговорити тему, яка на нас звалилася, дед сказав: «Я не хочу. Я пішов на відпочинок не для того, шоб

витворяти такі гімняні вещи. З мене хватить». «Мені все одно, що ти думаєш», — сказав йому батя. Тоді дед з усієї моці grimнув рукою по столу й закричав: «Не забувай, хто є хто!» Я подумав, що розмова на цьому й урветься. Але тут батя мене шокірував, сказавши: «Прошу тебе», а далі ще більш странно: «Тату». Мушу признатися, що я в цей поворот так і не в'їхав. Дед повернувся й сказав: «Останній раз. Більше я того робити не буду».

Ми розробили план, за яким мали подобрати героя нашої повісті у Львові на вокзалі 2 липня о третій годині. Далі, за планом, два дні мали теліпатися кругом Луцька. «Луцьк? — запитав дед. — Ти ж не казав, що то буде Луцьк». «Так, Луцьк!» — відповів батя. Дед погрузився в мислі. «Він шукає, звідки родом його дід, — пояснив батя, — а ще якусь Августину, яка врятувала цього діда на війні. Хоче написати книжку про село свого діда». «Ага, — сказав я, — то він шарить?» «Не-а, — пояснив батя, — соображалка в нього примітивна. Американський офіс інформірував, що він дзвонить кожного дня й ставить стоп'ятсот дебільних питань, тіпа чи найде він тут нормальну їду». «Сосіски в нас точно є», — сказав я. «Та ясно! — підтримав батя. — Так що він не зовсім умний». І тут я повторю, що герой якраз виявився навіть дуже нетупим євреєм. «А де це місто?» — спитав я. «Воно називається Трохимблід». «Трохимблід?» — перепитав дед. «Це 50 кілометрів від Луцька, — пояснив батя. — У нього є мапа, і він переконаний, що знає розташування. Усе має бути чин чином».

Батя пішов спати, а ми з дедом іще пару годин дивилися телік. До нас обох усе доходить дуже повільно. (Почті написав, що ми тащимося від цього, але то була б неправда.) Ми дивилися американську програму з рускими субтітрами. Показували китайця, який шарив у гранатомьотах. Ше ми глянули погоду. Дядя з екрана сказав нам, що завтра погода буде несприятлива, але потім нормалізується. Між мною і дедом тоді запала така тиша, що можна було шашкою рубати. Дед заговорив до мене тільки раз, когда йшла реклама гамбургерів із «Макдональдса»; сказав: «Я не хочу трястися десять годин у якесь зачухане місто, щоб догодити розбещеному євреєві».

Початок світу настає часто

18 березня 1791 року чотириколісний віз Трохима Б., перевернувшись, притис (а може, і не притис) його до дна річки Брід. Першими уламки возотрощі, які підіймалися на поверхню ріки, побачили малі близнючки В.: у вирі крутилися змійки білих стрічок, подерта вельветова рукавичка з розчепіреними пальцями, порожні катушки з-під ниток, пікантне пенсне, ягоди малини та агрусу, шматочки лайна, нижня білизна, черепки розтросеного балона, кровоточили червоні літери на резолюції: *«Хай буде... хай буде...»*

Ханна пхинькала. Кана ступила в холодну воду, піднявши над коліньми зав'язки на холошах бриджив, і загірбала до себе уламки потопленого життя, заходячи дедалі глибше. *«Гей, що ви там робите?»* — волав збезчещений лихвар Янкель Д., кульгаючи до дівчаток і на бігу перечіпаючись об грудки прибережного болота. Однією рукою він схопив Кану, а другою, як завжди, притримував рахівницю, яку за вироком громади штетля мусив носити на шії. *«Вилазьте з води! Ви поранитесь!»*

Чесний торговець свіжою рибою Біцль-Біцль Р. спостерігав за цим гармидером зі свого човна, прив'язаного до одного з його ятерів. *«І що там таке? —* закричав він, обернувшись до берега. *— То ти, Янкелю? Що сталося?»*

«То близнючки нашого доброчесного рабина, — гукнув у відповідь Янкель. *— Влізли у воду, ще котрась пораниться!»*

«Тут впливають такі чудернацькі речі!» — Кана весело сміялася, плюскаючи водою по багатстві, що множилося довкола неї, як на городі. Вона підхоплювала ручки ляльки, і стрілки